

**Національна академія
педагогічних наук України
Інститут педагогіки
НАПН України**

ВІДПОВІДЬ СВІТОВІЙ СПІЛЬНОТІ НА ВИКЛИКИ COVID-19 В ОСВІТІ

лютий—червень 2020 р.

Київ 2020

**Національна академія педагогічних наук України
Інститут педагогіки НАПН України**

**Відповідь світової спільноти
на виклики COVID-19
в освіті
(лютий-червень 2020 р.)**

Київ 2020

УДК 37.018.43:004.738.5]:37.045.614.46COVID-19

*Рекомендовано до друку вченою радою
Інституту педагогіки НАПН України
(протокол № 8 від 31.08.2020 р.)*

Науковий редактор

О. І. Локшина, доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, завідувачка відділу порівняльної педагогіки Інституту педагогіки НАПН України

Рецензенти

Н. М. Бібік, доктор педагогічних наук, професор, академік (дійсний член) НАПН України, головний науковий співробітник відділу початкової освіти Інституту педагогіки НАПН України

О. В. Бородієнко, доктор педагогічних наук, доцент, член-кореспондент НАПН України, завідувачка лабораторії зарубіжних систем професійної освіти і навчання Інституту професійно-технічної освіти НАПН України

Відповідь світової спільноти на виклики COVID-19 в освіті (лютий-червень 2020 р.). : оглядове видання / НАПН України, Ін-т педагогіки НАПН України ; упоряд.: О.І. Локшина, О.З. Глушко, А.П. Джурило, С.М. Кравченко, Н.В. Нікольська, М.М. Тименко, О.М. Шпарик ; [наук. ред. О.І. Локшина] – Київ : Авторитет, 2020. – 36 с. <https://doi.org/10.32405/978-966-97763-0-4-2020-36>

ISBN 978-966-97763-0-4

Проаналізовано досвід країн зарубіжжя з реагування на COVID-19 в освіті та узагальнено рекомендації провідних міжнародних організацій щодо організації навчання в умовах пандемії. Розкрито формати реагування міжнародної спільноти на виклики COVID-19 та комплексність ініціатив, які реалізуються в межах глобальних орієнтирів з урахуванням національного контексту. Представлено процедури виходу з карантину, що імплементуються країнами.

Для розробників освітньої політики, педагогів, батьків.

УДК 37.018.43:004.738.5]:37.045.614.46COVID-19

ISBN 978-966-97763-0-4

© Інститут педагогіки НАПН України, 2020
© О. Локшина, О. Глушко, А. Джурило, С. Кравченко,
Н. Нікольська, М. Тименко, О. Шпарик, 2020

Зміст

1.	ВСТУП	4
2.	МІЖНАРОДНІ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА COVID-19	5
	Рекомендації міжнародних організацій з протидії COVID-19 в освіті	9
3.	ОСВІТА КРАЇН СВІТУ В РЕАЛІЯХ COVID-19	18
3.1.	Організація країнами навчального процесу в умовах закриття закладів освіти	18
3.2.	Вихід з карантину: досвід країн світу	28
4.	РЕКОМЕНДАЦІЙНИЙ БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	32

1. ВСТУП

COVID-19, що охопив людство у 2020 р., завдав удару по системам освіти країн світу. Пандемія спричинила трансформацію усталеного формату організації навчання на всіх рівнях освіти.

Для забезпечення від поширення COVID-19 серед дітей і молоді держави розпочали закриття закладів освіти, застосовуючи різні підходи, залежно від динаміки і масштабу поширення вірусу. Закриття відбувалося в національному (Італія, Південна Корея, Японія), регіональному (Німеччина, Іспанія) чи локальному (США, Велика Британія) масштабах. За даними глобального моніторингу ЮНЕСКО впродовж лютого-травня 2020 р. заклади освіти закрили 193 держави світу, що вплинуло на 1,6 млрд осіб, які навчаються, по всьому світу¹. Стрімка динаміка такого закриття відображена у таблиці 1:

Таблиця 1

Динаміка закриття закладів освіти у світовому масштабі впродовж лютого-червня 2020 р².

Дата	Кількість країн	Кількість учнів, на яких вплинуло закриття	Відсоток учнів від загальної кількості дітей та молоді відповідного віку, на яких вплинуло закриття
17.02.2020	1	999 04	0,1%
01.03.2020	6	299 145 521	17,1%
01.04.2020	193	1 596 760 024	91,2%
01.05.2020	174	1 220 138 247	69,7%
01.06.2020	119	1 032 463 010	55,2%

Паралельно із закриттям країни розпочали пошук і відпрацювання ефективних інструментів для організації навчального процесу в новій реальності.

1 <https://en.unesco.org/covid19/educationresponse>

2 Таблицю 1 складено на основі джерела <https://en.unesco.org/covid19/educationresponse> Дані охоплюють рівні 0-3 та 5-8 МСКОю Дані відображають закриття закладів освіти в національному масштабі.

Внесок у віднаходження відповідей для протидії COVID-19 зробили й ключові міжнародні організації, які стали агентами згуртування освітньої спільноти, запропонували універсальні інструменти організації навчання в умовах коронавірусної кризи.

Метою цього документу є огляд дій міжнародної спільноти з протидії COVID-19 в освіті. Для цього було проведено аналіз оприлюднених матеріалів міжнародних (ЮНЕСКО, ОЕСР, ЄС, Світовий Банк тощо) та неурядових організацій ([The National Center on Education and the Economy \(NCEE\)](#), [National Conference of State Legislatures \(NCSL\)](#)), опублікованих праць науковців.

Основними дослідницькими питаннями є такі.

- Якою є відповідь міжнародних організацій на COVID-19 та запропоновані ними інструменти для організації освіти в умовах пандемії та після завершення/послаблення карантину?
- Якою є відповідь країн на COVID-19: організація навчання та вихід з карантину?

2. МІЖНАРОДНІ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА COVID-19³

Міжнародні організації, передусім глобального рівня, очолили боротьбу з COVID-19, реалізуючи безпрецедентні заходи в межах орієнтирів своїх політик.

Організація об'єднаних націй (United Nations) позиціонує пандемію COVID-19 більше, ніж кризу сектора охорони здоров'я, а розглядає її комплексно – як економічну кризу, гуманітарну кризу, кризу безпеки та кризу прав людини. Ця криза засвідчила серйозну нерівність всередині країн та між ними. З метою протистояння цій глобальній кризі ООН визначила три принципи своєї діяльності:

- широкомасштабне, скоординоване та всебічне реагування для підтримки здоров'я населення;
- затвердження й імплементація політик, які адресовано на подолання руйнівних соціально-економічних і гуманітарних аспектів кризи, включно з сферою прав людини;
- увага на процес виходу з кризи⁴.

3 COVID-19 Response by International Organization. <https://www.wb6cif.eu/covid-19/covid-19-response-by-international-organizations/>

4 COVID-19 Response <https://www.un.org/en/coronavirus/UN-response>

Організація економічного співробітництва і розвитку (Organisation for Economic Cooperation and Development) робить внесок у протистояння пандемії шляхом координації дій в секторах економіки, фінансових ринків, бізнесу, освіти, охорони здоров'я. Моніторинг даних, аналіз інформації, розроблення рекомендацій з проблеми забезпечує синергію діяльності світової спільноти, робить внесок у глобальну відповідь. Ключовими внесками Організації економічного співробітництва і розвитку є підтримка розроблення вакцини, «зеленого» відродження громад та економіки, захист населення в процесі його життєдіяльності⁵

Світовий банк (World Bank) реагує на кризу, фінансуючи діяльність в понад 100 країнах, де мешкає 70% населення планети. Це наймастібніша його відповідь за всю історію існування. Група Світового банку передусім вживає заходів, щоб допомогати країнам, які розвиваються. Йдеться про інтенсифікацію моніторингу захворюваності, підвищення ефективності функціонування системи охорони здоров'я, підтримку приватного сектора у забезпеченні робочими місцями населення. Світовий банк працює в усьому світі над оптимізацією ресурсів через проекти, які фінансує, а також шляхом використання інструментів фінансового забезпечення, що застосовуються у разі виникнення катастроф, включно з пандемією⁶.

Світова організація торгівлі (World Trade Organization) вважає, що одним з найбільш ефективних засобів протистояння кризі COVID-19 є своєчасна та точна інформація. Інформована громадськість має кращі можливості для ухвалення обґрунтованих рішень, зокрема з питань торгівлі. Ось чому СОТ створила спеціальну сторінку на своєму веб-сайті, щоб надавати актуальну інформацію, пов'язану з торгівлею, включно з повідомленнями членів СОТ про вплив вірусу на експорт та імпорт та про те, як на діяльність СОТ вплинула пандемія. СОТ здійснила оцінку результатів впливу COVID-19 на світову економіку, опублікувавши 8 квітня 2020 року свою щорічну Перспективу торгівлі, де зазначено, що світова торгівля товарами скоротиться на 13–32% у 2020 р. через пандемію COVID-19. Економісти СОТ вважають, що спад у 2020 р., швидше за все, перевищить спад у торгівлі, спричинений глобальною фінансовою кри-

5 Tackling coronavirus (COVID-19) <http://www.oecd.org/coronavirus/en/>

6 World Bank Group's Operational Response to COVID-19. https://www.worldbank.org/en/who-we-are/news/coronavirus-covid19?intcid=wbw_xpl_banner_en_ext_Covid19

зою 2008–2009 рр. Торгівля, найімовірніше, зменшиться в галузях, яким властиві складні зв'язки ланцюга вартості, особливо в електроніці та автомобільній продукції. Вплив також розповсюдиться на торгівлю послугами через накладення обмежень на транспорт та подорожі й закриття багатьох закладів роздрібною торгівлі та істеблїшменту. Підтримка ринків відкритими та передбачуваними, а також підтримка загалом сприятливого ділового середовища буде критично важливою⁷.

Європейська комісія (European Commission) координує спільну європейську відповідь на спалах COVID-19, приділяючи увагу зміцненню сектору охорони здоров'я та пом'якшенню соціально-економічного впливу вірусу в кордонах ЄС. ЄК використовує наявні засоби, щоб забезпечити підтримку державам-членам в координації своїх національних відповідей, та надає об'єктивну інформацію про розповсюдження вірусу і зусилля щодо боротьби з ним. У межах повноважень ЄК створено групу для реагування на коронавірус на політичному рівні для координації європейського реагування на пандемію⁸.

Європейський банк реконструкції та розвитку (European Bank for Reconstruction and Development) стрімко збільшив підтримку для своїх регіонів-партнерів в умовах пандемії. Передбачається, що вся діяльність Банку в 2020/2021 рр. спрямовуватиметься на боротьбу з економічними наслідками в 38 країнах регіону. Наразі організація готова надати підтримку на суму 21 млрд. євро до кінця 2021 року. Європейський банк реконструкції та розвитку адаптує та розширює можливості наявних інструментів й розробляє нові ініціативи, щоб забезпечити фінансову та політичну підтримку для допомоги боротьби з вірусом. Принципово важливим є підготовка країн регіону до післявірусної епохи та захисту того, що було досягнуто досі в розбудові стійкої, справедливої та відкритої ринкової економіки. Фінансові аварійні канали ЄБРР будуть спрямовані на всі сектори економіки, але особливо на ті, які максимально постраждали від кризи, зокрема фінансові установи, малий та середній бізнес, корпоративний сектор, наприклад туризм та готельно-ресторанний бізнес, автомобільні та транспортні послуги, агробізнес та медичне постачання .

7 The WTO and COVID-19. https://www.wto.org/english/tratop_e/covid19_e/faqcovid19_e.htm

8 Coronavirus response. https://ec.europa.eu/info/live-work-travel-eu/health/coronavirus-response_en

Асоціація торгово-промислових палат Європи (Eurochambres) наголошує, що COVID-19 є найбільшою кризою, з якою Європі довелося стикнутися з початку проекту ЄС. Насамперед це надзвичайна криза для системи охорони здоров'я, хоча вплив пандемії COVID-19 буде мати наслідки на економіку та суспільство континенту загалом ще тривалий час⁹.

Рада регіонального співробітництва (Regional Cooperation Council) ініціювала створення зеленого коридору в межах регіону країн Південно-Східної Європи та з ЄС. Рада регулярно проводить відеоконференції з представниками шести урядів Західних Балкан, ЄС та інших регіональних зацікавлених сторін щодо спільних дій для зменшення наслідків COVID-19¹⁰.

Агентство США з міжнародного розвитку (U.S. Agency for International Development) реагує на пандемію COVID-19 як у США, так і за кордоном. Пріоритетними питаннями організації є: захист безпеки та охорони здоров'я глобальної робочої сили, підтримка країн-партнерів у боротьбі з пандемією COVID-19. Агентство працює безпосередньо з урядами, багатосторонніми організаціями, громадськими організаціями, приватним сектором та іншими організаціями, які працюють на місцях для боротьби з небезпечним вірусом. Йдеться про догляд за постраждалими та оснащення громад на місцевому рівні інструментами, необхідними для боротьби з COVID-19. США вже надали більше 1 млрд. доларів для боротьби з COVID-19¹¹.

Важливим висновком щодо діяльності міжнародних організацій в умовах COVID-19 є їх швидке реагування на загрози пандемії, комплексність ініціатив, ключовими складниками яких є фінансова підтримка, налагодження систем об'єктивного інформування, об'єднання та координування зусиль партнерів і країн.

Не менш важливим вважаємо розроблення такими організаціями планів, які містять нагальні заходи та заходи в середньостроковій та довгостроковій перспективах.

9 EUROCHAMBRES | COVID-19 Platform. <https://chambers4eu.eu/>

10 Bregu: Cooperation is crucial in having effective response to fight the pandemic. <https://www.rcc.int/news/611/bregu-cooperation-is-crucial-in-having-effective-response-to-fight-the-pandemic>

11 NOVEL CORONAVIRUS (COVID-19). <https://www.usaid.gov/coronavirus>

Рекомендації міжнародних організацій з протидії COVID-19 в освіті

Рекомендації ОЕСР з розгортання навчання в умовах COVID-19¹²

- Створіть робочу групу або координаційний комітет, який матиме повноваження на розроблення й реалізацію освітніх відповідей на пандемію COVID-19. За можливості забезпечте, щоб члени робочої групи були представниками різних одиниць системи освіти та шкільних мереж і представляли важливі й різноманітні напрями для інформування про їхню роботу, наприклад навчальні програми різних департаментів, підготовку вчителів, інформаційні технології, представників вчителів, представників батьків, учнів, представників промислового сектору, якщо це доречно.
- Розробіть графік та засоби частої та регулярної комунікації між членами робочої групи протягом періоду, коли буде діяти соціальне дистанціювання.
- Визначте принципи, які становитимуть основу стратегії. Наприклад, захист здоров'я учнів та персоналу, забезпечення академічного навчання та надання емоційної підтримки учням та вчителям. Ці принципи дадуть змогу зосередити увагу на ініціативах, які потрібно здійснити, і допоможуть впорядкувати час та інші обмежені ресурси.
- Розробіть механізми координації з органами охорони здоров'я, щоб заходи з питань освіти синхронізувалися з питаннями охорони здоров'я та сприяли просуванню цілей та стратегій охорони здоров'я, наприклад навчання учнів, батьків, вчителів та персоналу необхідності соціального дистанціювання.
- Переорієнтуйте мету курикулуму з урахуванням наявних реалій, коли механізми отримання навчальних результатів зруйновано. Сформулюйте, що потрібно вивчити в період соціального дистанціювання.
- Визначте доцільність використання варіантів для відновлення часу навчання після закінчення періоду соціального дистанціювання, наприклад інтенсивний період перед початком нового навчального року.
- Визначте засоби надання освітніх послуг. Коли це можливо, вони мають враховувати онлайн-навчання, оскільки це забезпечує найбільшу універсальність та можливість взаємодії. Якщо не всі учні мають обладнан-

12 https://www.hm.ee/sites/default/files/framework_guide_v1_002_harward.pdf

ня та зв'язок, шукайте шляхи, щоб забезпечити таких учнів всім необхідним. Дослідіть партнерські стосунки з приватним сектором та громадою з метою забезпечення ресурсами (обладнанням та зв'язком).

- Чітко визначте ролі та очікування для вчителів, щоб ефективно керувати та підтримувати навчання учнів у новій ситуації за допомогою безпосереднього («обличчя до обличчя») навчання, де це можливо, або керівництва для самостійного навчання.

- Створіть веб-сайт для спілкування з вчителями, учнями та батьками щодо цілей курикулуму, стратегій, запропонованих заходів та додаткових ресурсів.

- Якщо стратегія онлайн-навчання не є можливою, розробіть альтернативні шляхи забезпечення учнів освітніми послугами, зокрема телевізійні програми (якщо можливе партнерство з телевізійними станціями), подкасти, радіопередачі та навчальні комплекти в цифровій чи паперовій формі. Дослідіть можливе партнерство з громадськими організаціями та приватним сектором для реалізації цієї стратегії.

- Забезпечте адекватну підтримку найбільш вразливих учнів та сімей під час реалізації плану альтернативної освіти.

- Посиліть комунікацію та співпрацю між учнями для сприяння взаємному навчанню та добробуту.

- Створіть механізм своєчасного професійного розвитку для вчителів та батьків, щоб вони мали можливість підтримувати учнів за новою методикою навчання. Створіть умови, які сприятимуть співпраці вчителів та професійних спільнот, а також посилять автономію вчителів.

- Визначте відповідні механізми оцінювання учнів за необхідності.

- Визначте відповідні механізми переходу до наступного освітнього рівня та завершення навчання.

- За необхідності перегляньте нормативно-правову базу так, щоб зробити онлайн-освіту та інші способи навчання можливими, та таким чином, підтримати автономію та співпрацю вчителів. Сюди входить надання кредиту шкільного дня на дні, у які проводять навчання за альтернативними навчальними планами (день навчання в школі зараховують за день дистанційного навчання).

- Кожна школа має розробити план безперервності діяльності. Для підтримки шкіл органи освіти можуть надати приклади планів в інших школах.

- Якщо школа забезпечує харчування учнів, то розробіть альтернативні способи доставки їжі учням та їхнім сім'ям.
- Якщо школа надає інші соціальні послуги такі, як підтримка психічного здоров'я, розробіть альтернативні форми забезпечення.
- Школи мають розробити систему спілкування з кожним учнем і форму щоденної реєстрації кожного учня (можливо, як тексти від вчителів, якщо батьки мають доступ до мобільних телефонів).
- Школи мають розробити механізми щоденного зв'язку з вчителями та працівниками школи.
- Школи мають надавати інструкції учням і їхнім родинам щодо безпечного використання екранного часу та онлайн-інструментів для збереження благополуччя учнів та їх психічного здоров'я, а також забезпечувати неповнолітнім захист від онлайн-загроз.
- Визначте інші шкільні мережі чи системи та створіть форми регулярного спілкування з ними для обміну інформацією про ваші потреби та підходи щодо їх вирішення з метою обопільного навчання, як спосіб сприяння швидкому вдосконаленню навчання в нових умовах.
- Переконайтеся, що керівники шкіл отримують фінансову, матеріально-технічну та моральну підтримку, якої вони потребують для досягнення успіху.
- Розробіть комунікаційний план. Складіть мапу ключових контактів та ключових повідомлень для підтримки реалізації освітньої стратегії під час екстреної ситуації та переконайтеся, що вони ефективно транслюються через різні канали.

Рекомендації ОЕСР з протидії COVID-19 в освіті¹³

Розвиток потенціалу

Більшість планів надзвичайних ситуацій містять: інформацію та навчання щодо вірусу COVID-19 (США, Франція, Італія), навчання вчителів та директорів шкіл працювати віддалено (Китай, Італія, Велика Британія), розгортання онлайн-класів (Китай), а також створення та підготовку робочих груп радників та вчителів для підтримки батьків та учнів (США).

13 Education Responses to COVID-19: Embracing Digital Learning and Online Collaboration https://read.oecd-ilibrary.org/view/?ref=120_120544-8ksud7oaj2&title=Education_responses_to_Covid-19_Embracing_digital_learning_and_online_collaboration

Використання онлайн-платформ під час закриття шкіл та університетів

В умовах закриття закладів освіти слід мобілізувати різні форми інтернет-освіти та освітніх ресурсів. Країни мають:

- використовувати свої вже розроблені дистанційні курси в інтернеті, коли це можливо, заохочувати компанії з навчальних технологій робити їхні ресурси доступними, диверсифікувати способи надання освітніх послуг залежно від віку й можливостей та заохочувати викладачів до співпраці;
- використовувати наявні онлайн-платформи дистанційного навчання;
- розробити нові навчальні онлайн-платформи (віртуальні аудиторії);
- налагодити партнерство з приватними освітніми платформами;
- співпрацювати на міжнародному рівні для об'єднання наявних освітніх онлайн-ресурсів;
- використовувати всі необхідні електронні засоби (наприклад, поточе телебачення – для молодших школярів та країн зі слабкою економікою);
- надати вчителям можливості цифрового навчання.

Виклики впровадження

Навчання та співпраця в онлайн-середовищі може бути не надто природньою як для викладача, так і для учня. З огляду на це розробники освітньої політики мають розглянути можливість:

- збалансувати цифрове та не-цифрове навчання;
- тримати пульс на емоційному здоров'ї учнів (контекст вірусу та закриття шкіл може бути неспокійним, та дезорієнтовувати учнів; потрібно шукати рішення, щоб забезпечити зв'язок, взаємодію та підтримку дітей та їхніх сімей, особливо в умовах невизначеності);
- доступу до цифрових пристроїв (учні мають більше шансів отримати доступ до смартфонів, ніж до ноутбуків); уряди держав (наприклад Великої Британії, Японії) можуть арендувати ноутбуки або надавати альтернативні ресурси (друковані робочі буклети);
- управління доступом до IT-інфраструктури (для деяких регіонів одночасне підключення учнів до цифрової інфраструктури може стати великою проблемою, оскільки це може вплинути на стабільне функціонування інших життєвонеобхідних систем, тому для таких країн мають бути запроваджені часові межі доступу).

Рекомендації ЮНЕСКО з проведення онлайн-навчання¹⁴:

- оцініть можливості учнів, викладачів та інфраструктури для запровадження онлайн-навчання з використанням технологій;
- вивчіть різні варіанти інструментів онлайн-навчання, зокрема віртуальні онлайн-уроки, які завантажуються, мобільні телефони та соціальні мережі, радіо й телевізійні програми (останні є особливо корисними для молодших школярів);
- визначіть пріоритетні предмети/освітні галузі/теми та знання/вміння, які будуть оцінюватися в контексті складання учнями національних/державних/випускних/вступних іспитів;
- навчіть вчителів механізму залучення всіх учнів до онлайн-навчання через інструменти дистанційного навчання;
- застосуйте комбіновані підходи до організації навчання та уважно добирайте додатки та платформи, оскільки не всі інструменти адаптовано до навчання учнів;
- використовуйте інструменти, які сумісні зі смартфонами, оскільки вони є більш доступними для великої кількості здобувачів освіти;
- започаткуйте співробітництво з теле- та радіокомпаніями, щоб знизити оплату або отримати безкоштовний доступ до їхніх ресурсів /сайтів;
- створюйте віртуальні спільноти вчителів-практиків та учнів для спільного вирішення освітніх питань;
- забезпечте доступність освітніх послуг для учнів зі спеціальними потребами.

Рекомендації ЮНЕСКО з відкриття шкіл¹⁵

Координація

Потрібно визначити, хто очолить керівництво післякризовою ситуацією в школі. Зверніть увагу на такі питання.

- Коли школа знову відкриється, за яких умов, та як інформувати учнів, батьків та вчителів?

14 1.COVID-19 Educational Disruption and Response. (2020) (n.d.). General format. Available at: <https://en.unesco.org/covid19/educationresponse>; 2. Crisis-sensitive educational planning. In: UNESCO COVID-19. Education Response. Education Sector issue notes, Issue notes № 2.4 – April 2020. Available at: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000373272>

15 Там само.

- Як працювати в кризовій ситуації, щоб забезпечити поступовий перехід від онлайн-навчання до навчання в класі?
- Як реалізовувати управління школою, особливо в контексті взаємодії партнерів, наприклад, партнерства з приватним сектором та благодійними організаціями, як забезпечити участь громад та поліпшити підзвітність?

Планування

Необхідно провести аналіз ситуації, щоб визначити вплив пандемії на освіту, наприклад, на здоров'я та безпеку учнів, втрати навчального часу, результати навчання, пропущені іспити, проблеми нерівного доступу до онлайн-навчання. Важливо підготувати плани на випадок надзвичайних ситуацій на шкільному, районному, регіональному та національному рівнях, зокрема, визначити пріоритети та розробити стратегії, моніторинг і фінансування. Важливо провести консультації з ключовими зацікавленими сторонами. Основні дії для швидкого оцінювання подано нижче.

- Визначити стратегії та дії, як на національному, так і на шкільному рівні, щоб пом'якшити вплив та усунути прогалини та проблеми, консультиуючись із зацікавленими сторонами в освіті та з інших секторів.
- Забезпечити плавний перехід від онлайн-навчання до навчання в класі.
- Адаптувати навчальний план та умови навчання, щоб забезпечити досягнення ключових цілей навчання на навчальний рік та сприяти використанню більш практичних підходів до навчання, таких як навчання на основі проєктів.
- Запровадити цільові програми з прискореного навчання або скоротити навчальний період.
- Адаптувати календар та контент іспитів / оцінювання.
- Забезпечити професійну підтримку вчителів, які мають гнучко адаптувати методи навчання.
- Визначити стратегії для подолання прогалин у навчанні, особливо серед уразливих груп, та зменшення нерівності, яку могло бути загострено під час карантину. Це можуть бути додаткові навчальні/репетиторські/позашкільні/неформальні заходи.

Оцінювання

Швидке оцінювання інфраструктури, людських, технічних та фінансових ресурсів; стан здоров'я, мотивації педагогів.

- Оцінити стан фізичного та психічного здоров'я педагогів. Передбачити перерозподіл навантаження в разі звільнення, оскільки вчителі можуть вирішити виїхати з постраждалих районів/територій.
- Оцінити стан шкільної інфраструктури, включно з потенційною потребою в реконструкційних роботах та ресурсах, зокрема з дезінфекцію. Це було б особливо необхідно у випадках, коли школи використовували для інших цілей у період карантину.
- Оцінити стан шкільного здоров'я: наявність санітарно-гігієнічних приміщень, медичного обладнання, чистої води, мила, дезінфікуючих засобів, термометрів.
- Оцінити наявність та координацію ресурсів та способів надання психосоціальної підтримки. Йдеться про кваліфікованих лікарів та інших фахівців, як-от психологів, шкільних консультантів, соціальних працівників. За відсутності спеціалістів необхідно визначити координаторів, зазначивши необхідну попередню підготовку. Інші варіанти можуть містити співпрацю з відповідними місцевими університетами / установами.
- Оцінити пошук та розподіл продовольчих товарів для шкільних програм харчування.

Рекомендації ЮНЕСКО щодо коротко- та середньострокових дій, спрямованих на відновлення функціонування школи та забезпечення неперервності навчання:

Підтримка здоров'я

- Мінімізувати ризик нового інфікування учнів по дорозі до школи.
- Оцінити вплив закриття школи на здоров'я та добробут усієї освітньої спільноти, зокрема учнів, викладачів та інший персонал.
- Забезпечувати медичну просвіту, навчати та поширювати інформацію про гігієну, профілактику коронавірусу, миття рук у школі та вдома.
- Турбуватися про психічне здоров'я та соціально-емоційне самопочуття учнів і вчителів. Наприклад, запропонувати психосоціальну підтримку учням та викладачам для боротьби з посттравматичним стресом, координувати роботу психологів, консультантів, соціальних працівників або координаторів.

- Здійснювати оцінку психічного та фізичного стану жінок, упереджувати сексуальне та домашнє насильство й підвищений ризик раннього шлюбу та вагітності.
 - Спілкуватися з громадою, консультиватися з батьками/опікунами для підтримки дітей.
 - Академічна підтримка
 - Забезпечити мотивацію викладачів.
 - Забезпечити професійний розвиток вчителів у співпраці з навчальними закладами для підвищення кваліфікації викладачів.
 - Забезпечити мотивацію учнів. Визначити учнів, яким загрожує відрахування зі школи й розпочати кампанію «Повернення до школи». Якщо і де необхідно, розглянути можливість запровадження програм для мотивації до навчання, мобілізації громади, розширення сфери програм шкільного харчування та надання цілеспрямованої підтримки вразливим групам учнів.
 - Оцінити наслідки закриття школи на навчальний процес та розглянути варіанти коригування навчального плану/курукулуму.
 - Оцінити вплив на навчання та виявити прогалини в знаннях серед учнів, зосередивши увагу на вразливих групах.
 - Забезпечити якість, рівність та включення.
 - Визначити нерівності доступу до освіти, враховуючи соціальні розбіжності серед учнів, шкіл, домогосподарств чи регіонів.
 - Розглянути питання про варіанти отримання дипломів випускниками, які планують вступ до закладів вищої освіти або виходу на ринок праці.
 - Розробити національні, районні та шкільні плани щодо зменшення ризиків, орієнтовані на коло ризиків, з якими стикаються шкільні громади.

Рекомендації ОЕСР з протидії COVID-19 в освіті¹⁶

Довгострокові можливості

Нинішня хвиля закриття шкіл дає можливість експериментувати та просувати нові моделі навчання й нові способи використання часу навчання віч-на-віч.

16 Education Responses to COVID-19: Embracing Digital Learning and Online Collaboration https://read.oecd-ilibrary.org/view/?ref=120_120544-8ksud7oaaj2&title=Education_responses_to_Covid-19_Embracing_digital_learning_and_online_collaboration

- Дослідіть різні моделі організації навчання та функціонування системи освіти.
- Надайте можливість вчителям максимально використовувати цифрові досягнення.
- Використовуйте/порівнюйте відмінності всередині країни та між країнами, щоб вчитися.

Рекомендації ЮНЕСКО з протидії COVID-19 в освіті¹⁷

Довгострокові дії:

Стійкість системи освіти:

- переглянути мету, зміст та реалізацію освіти й навчання та розглянути можливі напрями реформи;
- переосмислити роль шкіл в аспектах: формування знань, умінь та навичок, соціальної функції, зміцнення здоров'я та добробуту;
- модернізувати освітню політику та керівні принципи, наприклад, щодо онлайн-навчання;
- поширювати онлайн-навчання, зокрема як засоби трансляції, так і розвиток контенту;
- запровадити механізми координації, моніторингу та комунікації під час та після кризи;
- забезпечити адекватні ресурси для задоволення шкільних гігієнічних потреб;
- створити платформи для обміну досвідом (національні, регіональні та міжнародні);
- забезпечити, щоб освіта з надзвичайних/кризових ситуацій була включена до національних освітніх політик та курикулумів.

Практичні поради:

- Визнати безпрецедентну масштабність та глобальність кризи.
- Визначити пріоритетність співпраці всередині, між країнами та можливості консультацій з ключовими освітніми й іншими зацікавленими сторонами.

17 1.COVID-19 Educational Disruption and Response. (2020) (n.d.). General format. Available at: <https://en.unesco.org/covid19/educationresponse>; 2. Crisis-sensitive educational planning. In: UNESCO COVID-19. Education Response. Education Sector issue notes, Issue notes № 2.4 – April 2020. Available at: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000373272>

- Сприяти багатогалузевій співпраці, наприклад, серед таких галузей, як освіта та охорона здоров'я, а також соціальний сектор, приватний сектор та громада.
- Сприяти навчанню однолітків, обміну досвідом, інформацією, за своєними уроками, а також рішеннями та ідеями.
- Розбудовувати спільноти вчителів-практиків.
- Постійно слідкувати за розвитком ситуації. Це можна робити за допомогою моніторингу.

3. ОСВІТА КРАЇН СВІТУ В РЕАЛІЯХ COVID-19

3.1. Організація країнами навчального процесу в умовах закриття закладів освіти

За даними ЮНЕСКО закриття закладів освіти мають серйозні соціальні та економічні наслідки для мільйонів сімей, передусім з низьким соціальним статусом. До ключових з них віднесено¹⁸:

- харчування – багато дітей отримують безкоштовне чи пільгове харчування в школах;
- догляд – за відсутності організованого догляду за дітьми в школах багато батьків вимушені залишати дітей самих, що є небезпечним для здоров'я останніх;
- економічні втрати – батьки часто вимушені не виходити на роботу, що призводить до втрати заробітної платні та економічних втрат для держави;
- додаткове навантаження на систему охорони здоров'я – оскільки жінки становлять більшу частину працівників системи охорони здоров'я і часто не мають змоги виходити на роботу за необхідності догляду за дитиною, у системі охорони здоров'я не вистачає працівників.

Не менш серйозним є переривання навчання, коли діти та молодь, головним чином із сімей, які перебувають у складних життєвих обставинах, залишаються без можливості особистісного розвитку. Зокрема, у документі ОЕСР «A Framework to guide education response to COVID-19 Pandemic of 2020», зазначено, що обмеження, спричинені нефармацевтичними заходами, передусім соціальне дистанціювання, вплинули на освіту на всіх рівнях і впливатимуть принаймні ще декілька місяців, оскільки учні та викладачі не можуть фізично зустрітися в школах і в університетах. Ґрунтуючись на дослідженнях, що були проведені в США, щодо літніх втрат у навчанні, автори документа підкреслюють, що впродовж літніх канікул учні втрачають еквівалент одного

18 <http://ach.gov.ru/upload/pdf/Covid-19-edu.pdf>

місяця навчального року, а втрати знань та вмінь з математики більші ніж з читання. Втрати також є більшими в учнів із сімей з меншим рівнем доходу.¹⁹

Усвідомлюючи небезпечність ситуації, країни світу розпочали трансформацію освітнього процесу в режим онлайн, водночас стикаючись з серйозними викликами. Зокрема, за даними опитування, яке провела комунікаційна платформа для вчителів і батьків ClassTag у США з метою з'ясування того, як вчителі початкової та середньої школи впроваджують дистанційне навчання, більше 56% респондентів відповіли, що відчувають, що «не готові впроваджувати дистанційне навчання».

Узагальнюючи опрацьовані матеріали, до основних викликів у процесі організації такого навчання нами віднесено:

- відсутність/недорозробленість законодавчо-нормативної бази трансформації навчального процесу на онлайн-платформу;
- негнучкість/нешвидкість реагування органів влади, які опікуються освітою на центральному, регіональному, місцевому рівнях, на зміну реальності та затримання в адаптації змісту освіти/навчальних програм (скорочення програм, виокремлення основних тем для опрацювання) для проведення онлайн-навчання вчителями;
- відсутність/недостатність високоякісного та сучасного навчально-методичного забезпечення (підручників, посібників, зошитів);
- складність трансформації деяких навчальних предметів/видів роботи (особливих практико-орієнтованих, лабораторних) в онлайн-формат;
- неготовність педагогів проводити онлайн-уроки через недостатнє володіння ІКТ навичками і методиками проведення онлайн-занять;
- відсутність технічних можливостей у певних сім'ях (сучасних пристроїв, підключення до інтернету взагалі та швидкосмугового доступу до інтернету);
- недостатня сформованість цифрової компетентності та мотивації в учнів для участі в онлайн-навчанні;
- неготовність/непідготовленість батьків надавати своїм дітям підтримку в онлайн-навчанні;
- небезпека для здоров'я учнів через тривале перебування перед моніторами пристроїв, не відпрацьованість системи регуляції цього процесу.

19 https://www.hm.ee/sites/default/files/framework_guide_v1_002_harward.pdf

Слід зазначити, що ще до COVID-19 по всьому світу спостерігалося стрімке зростання попиту та інвестування в освітні технології: глобальні інвестиції в технологію edtech досягали 18,66 млрд. доларів США у 2019 році, а загальний ринок онлайн-освіти до 2025 року сягав би 350 мільярдів доларів. В умовах пандемії COVID-19 спостерігається ще більше зростання попиту на використання віртуального навчання, мовних програм, засобів відео конференцій/програмного забезпечення для навчання онлайн. Як результат, освіта різко змінилася, помітно зросла частка електронного навчання, все більше викладання здійснюється онлайн та на цифрових платформах.

Водночас запроваджені країнами моделі онлайн-навчання різняться залежно від технічних і фінансових можливостей, від загальнодержавного формату реагування на пандемію, а також від національних особливостей організації освіти в кожній країні.

Серед базових інструментів онлайн-освіти країнами використано такі.²⁰

Платформи онлайн-навчання

- *Естонія* відома у всьому світі тим, що використовує технологічні рішення у врядуванні країною, сектор освіти не є винятком. Основним інструментом Естонії для дистанційного навчання під час закриття школи є наявна в країні платформа [eKool](#) (“e-School”), на якій вже понад 290 000 активних користувачів серед батьків, вчителів та учнів.

- Міністерство освіти *Кумай* створило всенаціональний централізований центр електронного навчання.

- Освітня платформа [Tencent](#) широко застосовується в *Kumai* з середини лютого 2020 року після того, як уряд Китаю рекомендував чверті мільярду учнів відновити навчання через онлайн-платформи. Це призвело до найбільшого «інтернет-руху» в історії освіти, де приблизно 730 тис. або 81% школярів відвідували заняття через інтернет-школу Tencent в Ухані.

- У Гонконзі (*Kumai*) присутність на онлайн-уроках школярів становить 99%. Викладачі використовують технологію веб-камери для спілкування обличчям до обличчя, як-от Google Hangouts Meet, Zoom та Microsoft Teams. Це дає змогу вчителям проводити уроки в прямому ефірі, а також бачити обличчя своїх учнів, тому вони знають, які з них працюють на уроці,

²⁰ Матеріал узагальнено авторами документа на основі джерела: Center on International Education Benchmarking, International Education News <http://ncee.org/what-we-do/center-on-international-education-benchmarking/international-ed-news-archive/>

а які – ні. Також в школах використовують технологію конференц-дзвінків (conference call technology), яка, хоч і не передбачає використання відео, але уможлиблює задіяння значної кількості учасників, оскільки деякі учні, які налаштовані на заняття, відчують себе більш комфортно, беручи участь в аудіо-дзвінках. Деякі школи записують уроки та завантажують відео в інтернеті, щоб учні могли їх самостійно переглядати.

- У *Канаді* в провінції Онтаріо Міністерство освіти розробило новий веб-сайт для онлайн-навчання для учнів середньої школи, на якому розміщуватимуть ресурси з математики та читання для Онтаріо. На веб-сайті розміщують перелік онлайн-курсів, який розробляє спільно Коледж викладачів Онтаріо та Асоціація викладачів в Онтаріо. Також працює веб-сайт TVO Mathify, за допомогою якого учні можуть самостійно отримувати інформацію та скачувати навчальні матеріали з математики та спілкуватися з вчителями Онтаріо; Британська Колумбія інвестувала в ліцензію платформи для відео конференцій і спільної роботи Zoom для всіх K-12 державних і незалежних шкіл по всій провінції.

- У *Новій Зеландії* Міністерство освіти запустило два веб-сайти – «Навчання з дому» та «Кі те Ao Mārama», які пропонують ресурси для батьків, вихователів, вчителів та керівників закладів освіти, які охоплюють раннє навчання, середню та старшу школи.

- У *Сінгапурі* «Навчальний простір для учнів» ([Student Learning Space](#) (SLS)), який було розроблено Міністерством освіти в 2018 році, забезпечує онлайн-навчання в умовах COVID-19. SLS – це онлайн-платформа для навчання, яка пропонує високоякісні навчально-орієнтовані матеріали та ресурси для дітей і молоді. Доступ до цієї онлайн-платформи мають усі учні, викладачі та керівники шкіл країни. Ресурсна база платформи постійно оновлюється, а наявні матеріали вдосконалюються, щоб відповідати потребам учнів та викладачів. Платформа також надає вчителям можливість отримувати доступ до методичних матеріалів, розробляти завдання на основі підручників та робочих зошитів, а також використовувати відео конференції в режимі реального часу для спілкування з учнями та співпраці зі своїми однолітками.

- В *Австралії* національний освітній онлайн-портал [ABC](#) пропонує 4000 безкоштовних відео та інтерактивних ресурсів, синхронізованих з Національним курикулом.

- У Південній Кореї започатковано нову платформу «School-On», створену Корейською інформаційною службою з освіти та досліджень (KERIS). Ця платформа забезпечує керівництво зі створення та управління онлайн-класами і дає змогу вчителям початкових і середніх шкіл по всій країні обмінюватися власними навчальними онлайн-ресурсами. Крім того, KERIS надає можливість користуватися цифровими підручниками, синхронізованими з курикулумом для учнів 3–9 класів, а учні з малозабезпечених сімей отримують пристрої та доступ до WiFi. Міністр освіти зазначив, що й без того високий рівень використання смарт пристроїв у Кореї та кваліфіковані педагоги – ключові сильні сторони у процесі переходу системи освіти в режим онлайн.

До підтримки онлайн-навчання долучилися **міжнародні корпорації/компанії**.

- BBC у *Британії* запустило 14-тижневу навчальну програму, яка охоплює теми/матеріали ключових предметів Національного Курикулуму для дітей від 5–14 років. Британські телезірки й кращі вчителі країни в партнерстві з провідними діячами культури та спорту (зокрема Royal Shakespeare Company), створюють уроки, навчальні подкасти, відео.

- [GSX](#) (китайський провайдер онлайн-освіти) збільшив кількість безкоштовних онлайн-курсів на 15 мільйонів порівняно з 2,7 мільйонами наприкінці 2019 році, що в три рази більше, ніж роком раніше. Аналогічним чином компанія Ai English, яка забезпечує зв'язок учнів у Китаї з англійськими вчителями в Австралії, збільшила кількість своїх учнів на 33 %: з 30 000 учнів наприкінці 2019 року до 40 000 на початку березня 2020 року.

- В *Індії* у відповідь на значний попит багато навчальних платформ пропонують безкоштовний онлайн-доступ до своїх послуг, зокрема такі платформи, як [BYJU's](#), яка зараз є найбільш високо оціненою у світі технологією edtech. Після оголошення про безкоштовні «живі уроки» у своєму додатку компанія констатувала про збільшення кількості нових учнів, які використовують її продукт, на 200%.

- У *Сінгапурі* компанія [Lark](#), розширюючи можливості для навчання, почала пропонувати вчителям та учням необмежений час для проведення відео-конференцій, можливості автоматичного перекладу, спільного редагування проєктної роботи в режимі реального часу та смарт планування календаря.

- У США вчителям й учням для організації надано безкоштовний доступ до великої кількості онлайн-платформ, серед яких:
 - *LinkedIn* – безкоштовні 16 навчальних курсів, які дають поради щодо того, як залишатися продуктивними, використовувати віртуальні інструменти для навчання;
 - *Amazon* – безкоштовний онлайн-доступ до навчальних курсів з інформатики в США, розрахований на учнів 6–12 класів та вчителів, які дистанційно навчають цю вікову групу (доступ до цієї навчальної програми також можуть отримати батьки);
 - *McGraw-Hill* – безкоштовні ресурси для позашкільного навчання, щоб допомогти вчителям з організацією дистанційного навчання;
 - *Scholastic* – безкоштовні навчальні ресурси для дітей, їхніх батьків та шкільних викладачів;
 - *Age of Learning* – безкоштовний онлайн-доступ до провідного й найповнішого цифрового ресурсу раннього навчання дітей віком 2–8 років;
 - *Epic* – безкоштовний віддалений доступ до платформи для читання для вчителів початкових класів та бібліотекарів (учні мають можливість отримати доступ до цифрової бібліотеки, яка містить 35 тисяч книг, аудіокниг, відеороликів та вікторин; завдяки платформі вчителі та бібліотекарі можуть залишатися на зв'язку зі своїми учнями та контролювати навчальний процес);
 - *ClassTag* – доступна безкоштовна платформа для спілкування, яка допомагає школам спілкуватися зі своїми учнями (програмне забезпечення надсилає повідомлення через SMS, електронну пошту, додатки та інтернет та автоматично переводить їх на одну з 55 мов; платформа також може бути використана для розміщення відео, завдань та інших ресурсів для доступу учнів з дому та дає змогу користувачам проводити віртуальні уроки за допомогою інструмента для відео конференцій);
 - *Listenwise* – вільний доступ до платформи, яка підтримує дистанційне навчання, дає змогу вести графік присутності учнів, складати спеціальні письмові завдання та вікторини, надає можливість дистанційно навчатися до кінця навчального року або до того, як школа знову відкриється;

- *Avid* – безкоштовні тимчасові ліцензії до продуктів Media Composer / Ultimate, Pro Tools, Pro Tools / Ultimate and Sibelius / Ultimate учням та викладачам загальноосвітніх та музичних шкіл;
- *JetBrains* – безкоштовна навчальна платформа для учнів, які навчаються програмуванню;
- *Cengage* – безкоштовний доступ для вчителів та учнів до каталогу електронних книг, онлайн-курсів, навчальних інструментів тощо;
- *Kahoot!* – вільний доступ для вчителів до платформи з контентом для ігрового навчання (платформа співпрацює з DragonBox, виробником додатків для вивчення математики та Poio – для навчального читання);
- *Babbel* – платформа для вивчення мови за допомогою передових технологій пропонує безкоштовний місяць вивчення мови для всіх учнів, школи яких закриті на карантин;
- *Scribd* – безкоштовно протягом 30 днів мільйони електронних книг, аудіо книг, статей журналів та багато іншого доступні кожному;
- *Powtoon* – безкоштовний доступ для всіх вчителів, освітян та шкіл до кінця навчального року (компанія Powtoon пропонує анімаційне програмне забезпечення для підтримки дистанційного навчання).

Використання телебачення та радіомовлення для навчання

- У *Кумаї* створено спеціалізований телевізійний канал для проведення телевізійних уроків для учнів початкових класів; у Шанхаї уроки для учнів початкової школи транслюють по громадському телебаченню щодня, учні використовують програмний додаток для отримання завдань і спілкування зі своїми вчителями.
 - У *Канаді* провінція Онтаріо співпрацює з Телебаченням Онтаріо для організації навчання для молодших учнів. Телебачення Онтаріо покликало забезпечити трансляцію уроків для дітей, починаючи з дитячого садка до 6 класу школи. Телебачення Онтаріо також надає доступ до каналів YouTube, пропонуючи уроки (та ігри) зі STEM освіти та формування грамотності учнів. Такі програми синхронізовано з курикулумом, що затверджений на рівні провінції Онтаріо.
 - *Австралійська* радіо корпорація транслює освітні шоу та міні-уроки з середини квітня для учнів початкових класів вранці та для учнів середніх шкіл у другій половині дня.

Використання бібліотек для проведення навчання

- У Канаді провінція Альберта використовує для навчання свою бібліотеку інтернет-ресурсів [LearnAlberta](#), яка каталогізує понад 40 000 ресурсів, уроків, довідників та повних курсів для учнів та вчителів за класами та предметами. Бібліотека постійно оновлюється, а в умовах пандемії збагатилася новими матеріалами в умовах переходу закладів освіти на онлайн-навчання; Міністерство освіти Британської Колумбії в Канаді запровадило ініціативу, спрямовану на підтримку онлайн-навчання через інвестиції в розмірі 3 млн. канадських доларів (2,15 млн. доларів США) у бібліотеки провінцій для збільшення їх цифрової ємності.

Багато країн запровадили **комплексний** підхід до організації навчального процесу в умовах пандемії COVID-19, поєднуючи **онлайн навчання з іншими традиційними інструментами**.

- У Новій Зеландії за результатами моніторингу Міністерства освіти щодо технічних можливостей сімей для організації онлайн-навчання дітей вдома, учням, які не мають доступу до інтернету, доставляють друковані копії ресурсів. Батькам та опікунам дітей рекомендують звернутися до школи, щоб вчителі надали допомогу з навчальними ресурсами.

- У Фінляндії більшість шкіл залишалася закритою до 13 травня. 1–3 класи початкових шкіл були відкритими для дітей працівників, які забезпечують життєдіяльність країни, іншим батькам рекомендували залишати своїх дітей вдома.

- Міністерство освіти *Південної Кореї* розробило спеціальну програму для першокласників, яка комбінує телевізійні програми державної освітньої системи мовлення (EBS), роздаткові матеріали та підручники для шкіл, призначені для письма, малювання й математики. Вчителі планують відслідковувати успішність і відвідування своїх учнів за допомогою текстових повідомлень батькам.

- У *Кумай* уряд орієнтований на урізноманітнення форматів навчання з метою пом'якшення впливу на широкосмугові мережі, якими мільйони учнів користуються одночасно, а також запобіганню надмірного напруження зору учнями в наслідок збільшення тривалості перебування за комп'ютером. Навчальні матеріали, які транслюють онлайн та розміщують на електронних платформах, синхронізовано з національними та муніци-

пальними курикулами. Вчителі та батьки також можуть отримати доступ до рекомендацій щодо використання онлайн-матеріалів.

- У *США* деякі шкільні округи формують унікальні партнерські стосунки, як, наприклад, Лос-Анджелеський об'єднаний шкільний округ та PBS SoCal / KCET, пропонуючи певні місцеві канали телебачення для трансляції навчальних занять, збагачуючи цей підхід запровадженням цифрових варіантів такого навчання.

Важливим складником відповіді країн на COVID-19 в освіті стало виділення **цільового фінансування** на придбання та забезпечення **комп'ютерами, цифровими пристроями та доступом до інтернету** здобувачів освіти, передусім з малозабезпечених сімей.

- Уряд *Нової Зеландії* оголосив про виділення фінансової підтримки в розмірі 87,7 млн. новозеландських доларів (53 млн. доларів США) для забезпечення учнів інструментами та ресурсами для навчання вдома з моменту початку дистанційного навчання з 15 квітня та після весняних канікул. Ініціатива спрямована на те, щоб допомогти учням з малозабезпечених сімей підключитися до інтернету та цифрових пристроїв, надати друковані копії навчальних матеріалів, фінансувати телевізійний освітній контент і започаткувати більше онлайн-ресурсів для батьків.

- Відсутність досвідчених вчителів у сфері ІТ в поєднанні з відсутністю підключення до інтернету та комп'ютерів у багатьох сім'ях у *Японії* спричинили ситуацію, коли державні школи стали протидіяти переходу на онлайн-навчання. Проблема дистанційного навчання Японія планувала вирішити через національний розподіл ноутбуків і планшетів до 2023 року. В умовах пандемії Уряд оголосив про намір прискорити терміни реалізації цього проєкту. Тим часом, розрив між приватними та державними школами в забезпеченні ІКТ може збільшитися під час пандемії, тому що багато приватних шкіл почали готувати варіанти онлайн-навчання вже в лютому. Японія планує відкрити шкільні комп'ютерні класи для учнів, у яких немає цифрових технологій/пристрою або підключення до інтернету вдома.

- Міністерство освіти *Сінгапуру* надало учням близько 3300 ноутбуків і планшетів, а також обладнання для доступу до інтернету. Корпоративні спонсори також надають безкоштовне широкопasmове підключення

учням з сімей із низькими доходами. Крім того, учні, яким не вистачає підтримки сім'ї, можуть ходити в школу, щоб користуватися комп'ютерами та виходити в інтернет, перебуваючи під наглядом своїх вчителів. Міністерство освіти має намір співпрацювати з Міністерством соціального та сімейного розвитку та партнерами з громад з метою надання фінансової та іншої підтримки сім'ям з низькими доходами протягом цього періоду.

Не менш важливим є пряма **фінансова підтримка малозабезпечених сімей урядами та співпраця з батьками**.

- Уряд Австралії проголосив, що приблизно мільйон сімей у країні отримає доступ до безкоштовних форм догляду за дітьми дошкільного віку у відповідь на спалах коронавірусу. Відповідно до плану, який має назву «Пакет допомоги дітям у галузі дошкільної освіти», сектор отримає 1,6 мільярда австралійських доларів (974 мільйона доларів США) протягом наступних трьох місяців. Пріоритет буде відданий батькам, що працюють, батькам, старші діти яких також відвідують центри дошкільної освіти, та малозабезпеченим сім'ям;
- Міністерство освіти Фінляндії зобов'язує вчителів ставитися до учнів, які не з'являються для дистанційного навчання, як до таких, що прогулюють заняття. Від вчителів очікують налагодження співробітництва з батьками учнів, які не відвідують онлайн-навчання, з метою роз'яснення важливості такого навчання.

Важливим висновком в умовах пандемії коронавірусу є необхідність швидкого реагування урядів/міністерств освіти/органів влади, які опікуються освітою на регіональному/локальному рівнях, на ситуацію, яка склалася.

Першочерговими питаннями, які слід розглядати, є: запровадження додаткового фінансування, адаптація змісту освіти (національних/регіональних курикулумів, освітніх програм, посібників та підручників) до нових умов, підтримка учнів з малозабезпечених сімей та дітей з особливими потребами, співробітництво з батьками, з приватними структурами, передусім провайдерами інтернет-послуг та медіа.

2.3. Вихід з карантину: досвід країн світу²¹

До спільних викликів, з якими стикаються країни зарубіжжя в умовах виходу з карантину, слід віднести:

- невизначеність майбутнього (невідомо, у якій ситуації з COVID-19 опиниться світ восени);
- відсутність аналогічного попереднього досвіду виходу з карантину.

У цих умовах країни шукають адекватні відповіді з урахуванням масштабів поширення COVID-19 на їхніх територіях, чинного законодавства, фінансових можливостей.

Ключовим питанням, яке турбує владу та громадськість, є забезпечення рівного доступу до освіти всіх дітей, оскільки в умовах карантину розрив між учнями з різних верств населення в такому доступі значно збільшився.

Серед ініціатив у межах процедур виходу систем освіти з карантину на особливу увагу заслуговують:

- розроблення комплексних сценаріїв реалізації навчання, які поєднують заняття в класах та онлайн-навчання вдома;
- розроблення декількох (запасних) сценаріїв у разі погіршення ситуації з COVID-19;
- диференційований підхід до організації навчання на різних рівнях освіти (початкова, середня, старша школа);
- виділення цільового фінансування на придбання ІКТ, передусім для учнів з малозабезпечених сімей;
- запровадження та дотримання в школах протиепідемічних вимог;
- скорочення тривалості літніх канікул.

21 <http://ncee.org/what-we-do/center-on-international-education-benchmarking/round-up/>

Австралія

Департамент освіти штату Новий Південний Уельс в Австралії планує проведення оцінювання рівня знань учнів після закінчення карантину, передусім тих, хто не брав участь в онлайн-навчанні. Метою такого оцінювання є отримання інформації щодо потреб учнів у додаткових заняттях. Планують запровадження додаткових занять для учнів із сімей з низьким соціальним статусом, передусім для молодших школярів.

Естонія

У деяких естонських школах оголосили про плани перенести початок навчального року з 1 вересня на 15 серпня. Метою цього було намагання влади та суспільства отримати більше часу для подолання прогалин у знаннях учнів, що з'явилися з моменту запровадження карантину в середині березня. Вчителі працюють над виявленням цих прогалин з травня, коли школам було дозволено відкриватися для невеликих груп учнів. Міністерство освіти рекомендувало вчителям використати решту поточного навчального року для того, щоб запросити учнів, які не брали участь в онлайн-навчанні, до школи для оцінювання рівня знань, а з учнями (як і з їхніми батьками/опікунами), які не з'явилися, провести віртуальну бесіду.

Канада

Оприлюднений проєкт плану відкриття шкіл у Квебеку восени цього року передбачає декілька варіантів організації навчального тижня, орієнтовані на перебування учнів у школі як цілий день, так і впродовж декількох годин. Планують, що учні початкових шкіл будуть відвідувати школу два/три дні на тиждень впродовж декількох годин. Учні старших класів зможуть відвідувати заняття один раз на три дні. Відвідування шкіл буде обов'язковим у будь-якому сценарії, і всі учні, які залишатимуться вдома, будуть змушені виконувати відповідні правила навчання.

Нідерланди

Рада з питань освіти – вищий дорадчий орган Міністерства освіти, культури та науки в Нідерландах – рекомендує Міністерству зосередитися передусім на вирішенні ключових проблем в освіті, які були загострені пандемією. Рада рекомендувала Міністерству інвестувати в: ліквідацію нестачі вчителів; зменшення нерівності освітніх можливостей; удосконалення навичок читання учнів; поліпшення можливостей випускників шкіл

з отримання роботи або продовження навчання. Не менш важливим проголошено віднаходження альтернативних способів складання національних іспитів в умовах форс-мажорних ситуацій на кшталт пандемії COVID-19, щоб їх не потрібно було скасовувати, як це сталося цього року. У своїх рекомендаціях Рада також зосередилася на питаннях рівного доступу, який викликає серйозне занепокоєння в умовах закриття шкіл через розбіжності в доступі школярів до ІКТ та підтримці онлайн-навчання дорослими.

Південна Корея

Департамент освіти Сеула наголошує, що пандемія коронавірусу спричинила «революцію» в освіті Кореї – «у майбутньому освіта буде поєднувати як навчання в класах, так і онлайн-освіту. Пандемія COVID-19 лише інтенсифікувала вимогу сучасності щодо активного запровадження онлайн-навчання». Влада наголошує, що онлайн-освіта може погіршити нерівність доступу до освіти, водночас підкреслюючи переваги онлайн-навчання – індивідуальний підхід, спілкування «педагог-учень» тощо.

Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії

Англія

Прем'єр-міністр оголосив про національний план відкриття шкіл в Англії, починаючи з 1 червня, який вирізняється етапністю. Спочатку відновиться робота закладів дошкільної освіти, потім заняття для першого і шостого класів шкіл, пізніше – для інших початкових класів. Учні 10-х і 12-х класів, які готуються до складання іспиту GCSE і A-level, також повернуться до школи в цьому 2019–2020 навчальному році.

Уряд Великої Британії працює над зменшенням розриву в отриманні рівного доступу до освіти всіх дітей шкільного віку, який збільшився в умовах закриття шкіл у зв'язку з коронавірусом. З цієї метою планують відкриття літніх шкіл для підтримки учнів з неблагополучних сімей. У дослідженні, що було проведено Foundation Endowment, наголошено, що призупинення роботи шкіл у зв'язку з пандемією, може знищити більше десяти років прогресу в подоланні розриву в навчальних досягненнях між учнями. Окрім того, у суспільстві та владі існує занепокоєння, що не всі школи відкриваються у вересні, а це залишить учнів без навчання ще мінімум на півроку, а то й більше. З іншого боку, представники профспілок попереджають про важливість надання учням відпочинку впродовж літа, акцентуючи увагу на необхідності індивідуального розвитку дітей, підтримці їх самореалізації.

Шотландія

Школи Шотландії, які зачинено з середини березня, відкриваються 11 серпня, а це на тиждень раніше, ніж заплановано. Учні будуть комбінувати навчання в класах та вдома. У класах учні сидітимуть на відстані не менше шести футів один від одного, прибуття їх до школи та від'їзд додому буде поетапним. Для забезпечення соціальної дистанції деякі школи приєднують інші громадські будівлі, такі як бібліотеки та зали громад, у деяких випадках школи зможуть короткостроково арендувати приміщення бізнесових структур. Для того, щоб підготуватися як до класної, так і до онлайн-форм навчання, вчителі повернуться до роботи в червні; деяких вчителів, які вийшли на пенсію, можуть попросити також повернутися до роботи. Уряд Шотландії інвестує 9 мільйонів фунтів стерлінгів (11,4 мільйонів доларів США) на придбання 25 000 ноутбуків/планшетів з доступом до інтернету для учнів із сімей зі складним фінансовим становищем.

Японія

47 префектур Японії відкривають школи в червні. Регіональні плани відкриття шкіл містять заходи безпеки: обов'язкові/необов'язкові дні для відвідування, розподіл занять на ранкові та денні, скорочення перебування учнів у школі до трьох годин. Деякі міські школи розпочинають ранкові заняття пізніше для того, щоб учні уникали скупчень в громадському транспорті в години пік. У державних школах Японії онлайн-навчання під час карантину не проводили через побоювання, що воно не буде організовано на належному якісному рівні для всіх учнів. Тепер, в умовах послаблення карантину, шкільні ради прагнуть надолужити згаяний час, скоротивши вдвічі (з 40 до 20 днів) літні канікули. Деякі шкільні ради розглядають можливість проведення обов'язкових занять по суботах.

Після відкриття шкіл шкільний день японських учнів розпочинається з перевірки температури тіла та звітів про стан здоров'я, підписаних батьками. Маркування біля входу в школу та в загальних приміщеннях позначає безпечну відстань для стояння в черзі, харчування в їдальнях. Незважаючи на обмеження, учні щасливі знову бути серед своїх однолітків та на заняттях. Тим часом, щоб підготуватися до можливої другої хвилі COVID-19, уряд Японії рекомендував державним школам підготуватися до онлайн-занять для того, щоб учні могли продовжувати навчання в тому випадку, якщо школи знову закриються.

4. РЕКОМЕНДАЦІЙНИЙ БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Наукові статті

1. Di Wu, Tiantian Wu, Qun Liu, Zhicong Yang. The SARS-CoV-2 outbreak: What we know. *In: International Journal of Infectious Diseases*, Available at: [https://www.ijidonline.com/article/S1201-9712\(20\)30123-5/pdf](https://www.ijidonline.com/article/S1201-9712(20)30123-5/pdf). (<https://doi.org/10.1016/j.ijid.2020.03.004>).

2. Leena Paakkari, Orkan Okan. (Published Online April 14, 2020) COVID-19: health literacy is an underestimated problem. Available at: [https://www.thelancet.com/pdfs/journals/lanpub/PIIS2468-2667\(20\)30086-4.pdf](https://www.thelancet.com/pdfs/journals/lanpub/PIIS2468-2667(20)30086-4.pdf). ([https://doi.org/10.1016/S2468-2667\(20\)30086-4](https://doi.org/10.1016/S2468-2667(20)30086-4)).

3. Prem K, Liu Y, Russell TW, et al. (Published Online March 25, 2020). The effect of control strategies to reduce social mixing on outcomes of the COVID-19 epidemic in Wuhan, China: a modelling study. *In: Lancet Public Health 2020* ([https://doi.org/10.1016/S2468-2667\(20\)30073-6](https://doi.org/10.1016/S2468-2667(20)30073-6)).

4. The Novel Coronavirus Pneumonia Emergency Response Epidemiology Team. The epidemiological characteristics of an outbreak of 2019 novel coronavirus diseases (COVID-19) in China. (Published Feb. 10, 2020) (Epidemiology Working Group for NCIP Epidemic Response, Chinese Center for Disease Control and Prevention). Available at: [https://www.unboundmedicine.com/medline/citation/32064853/\[The_epidemiological_characteristics_of_an_outbreak_of_2019_novel_coronavirus_diseases_COVID_19_in_China\]](https://www.unboundmedicine.com/medline/citation/32064853/[The_epidemiological_characteristics_of_an_outbreak_of_2019_novel_coronavirus_diseases_COVID_19_in_China])

5. Wang G., Zhang Y., Zhao J., Zhang J., Jiang F. (Published March 2, 2020). Mitigate the effects of home confinement on children during the COVID-19 outbreak. Available at: [https://www.thelancet.com/pdfs/journals/lancet/PIIS0140-6736\(20\)30547-X.pdf](https://www.thelancet.com/pdfs/journals/lancet/PIIS0140-6736(20)30547-X.pdf) ([https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(20\)30520-1](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(20)30520-1)).

6. Schleicher A. (Published Mar. 10, 2020) How can teachers and school systems respond to the COVID-19 pandemic? Some lessons from TALIS. Available at: <https://www.oecd-forum.org/users/50583-andreas-schleicher/posts/63740-how-can-teachers-and-school-systems-respond-to-the-covid-19-pandemic-some-lessons-from-talis>.

7. High-stakes school exams during COVID-19 (Coronavirus): What is the best approach? (Published April 01, 2020). (J. Liberman, V. Levin, D. Luna-Bazaldua, M. Harnisch). *General format*. Available at: <https://blogs.worldbank>.

[org/education/high-stakes-school-exams-during-covid-19-coronavirus-what-best-approach.](https://www.euneighbours.eu/en/east-south/stay-informed/publications/coping-covid-19-mapping-education-and-training-responses)

Електронні ресурси

1. Coping with COVID-19 – Mapping education and training responses to the health crisis in ETF partner countries (2020) (n.d.). *General format*. Available at: <https://www.euneighbours.eu/en/east-south/stay-informed/publications/coping-covid-19-mapping-education-and-training-responses>.

2. Could coronavirus shape the way assessments work forever? (Posted on 20 March 2020) (n.d.). *General format*. Available at: <https://gemreportunesco.wordpress.com/2020/03/20/could-coronavirus-shape-the-way-assessments-work-forever/>.

3. COVID-19 and education in emergencies (2020) (n.d.). *General format*. Available at: <https://www.educationcannotwait.org/covid-19/>.

4. COVID-19: Education, training & workforce (2020) (n.d.). *General format*. Available at: <https://www.aomrc.org.uk/covid-19-education-and-training/>.

5. Covid-19: Where's the discussion on distance learning training for teachers? (Published Online 1 April, 2020) (n.d.). *General format*. Available at: <https://gemreportunesco.wordpress.com/2020/04/01/covid-19-wheres-the-discussion-on-distance-learning-training-for-teachers/>.

6. Education and training in the context of COVID-19 (2020) (n.d.). *General format*. Available at: <https://www.rcog.org.uk/en/careers-training/resources-support-for-trainees/education-and-training-in-the-context-of-covid-19/>.

7. EU neighbours: dealing with COVID-19 in education and training (Published Online 16 Apr. 2020) (n.d.). *General format*. Available at: <https://www.etf.europa.eu/en/news-and-events/news/eu-neighbours-dealing-covid-19-education-and-training>.

8. Global Humanitarian Response Plan for COVID-19. Geneva: OCHA. (Published Online 28 March, 2020) (The United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs) *General format*. Available at: https://interagencystandingcommittee.org/system/files/2020-03/Global%20Humanitarian%20Response%20Plan%20COVID-19_1.pdf.

9. Guidance Note: Remote Learning & COVID-19 (updated April 7, 2020) (n.d.). In: *The World Bank Education Global Practice*. Available at: <http://documents.worldbank.org/curated/en/531681585957264427/pdf/Guidance-Note-on-Remote-Learning-and-COVID-19.pdf>.

10. Mental health and psychosocial considerations during the COVID-19 outbreak (updated March 18, 2020). (n.d.). *General format*. Available at: <https://www.who.int/docs/default-source/coronaviruse/mental-health-considerations.pdf>.

11. The COVID-19 Learning Pathway aims to enable humanitarians, including local responders, to be best equipped to respond to the global pandemic COVID-19 (Coronavirus) (2020) (n.d.). *General format*. Available at: <https://kayaconnect.org/course/info.php?id=2249>.

12. The COVID-19 pandemic has changed education forever. This is how (2020) (n.d.). *General format*. Available at: <https://www.weforum.org/agenda/2020/04/coronavirus-education-global-covid19-online-digital-learning/>.

13. The Role Of Virtual Classrooms During The COVID-19 Pandemic (2020) (n.d.). *General format*. Available at: <https://elearningindustry.com/virtual-classrooms-role-during-covid-19-pandemic>.

14. World Health Organization. Coronavirus disease (COVID-2019) situation reports (2020) (n.d.). *General format*. Available at: <https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/situation-reports>.

ЮНЕСКО в протидії COVID-19

1. COVID-19 Educational Disruption and Response. (2020) (n.d.). *General format*. Available at: <https://en.unesco.org/covid19/educationresponse>.

2. Crisis-sensitive educational planning. *In: UNESCO COVID-19. Education Response. Education Sector issue notes*, Issue noten № 2.4 – April 2020. Available at: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000373272>.

3. Distance learning strategies in response to COVID-19 school closures. *In: UNESCO COVID-19. Education Response. Education Sector issue notes*, Issue noten № 2.1 – April 2020. Available at: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000373305>.

4. Health & nutrition during home learning. *In: UNESCO COVID-19. Education Response. Education Sector issue notes*, Issue noten № 1.1 – April 2020. Available at: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000373277>.

5. Reopening schools: When, where and how? (2020) (n.d.). *General format*. Available at: <https://en.unesco.org/news/reopening-schools-when-where-and-how>.

6. Rethinking the role of the school after COVID-19. (2020) (n.d.). *General format*. Available at: [https://www.thelancet.com/journals/lanpub/article/PIIS2468-2667\(20\)30124-9/fulltext](https://www.thelancet.com/journals/lanpub/article/PIIS2468-2667(20)30124-9/fulltext).

7. COVID-19 crisis and curriculum: sustaining quality outcomes in the context of remote learning. In: *UNESCO COVID-19. Education Response. Education Sector issue notes*, Issue noten № 4.2 – April 2020. Available at: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000373273>.

8. Managing high-stakes assessments and exams during crisis. In: *UNESCO COVID-19. Education Response. Education Sector issue notes*, Issue noten № 4.3 – May 2020. Available at: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000373387>.

9. School reopening. In: *UNESCO COVID-19. Education Response. Education Sector issue notes*, Issue noten № 7.1 – April 2020. Available at: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000373275>.

10. Anticipated impact of COVID-19 on public expenditures on education and implication for UNESCO work. In: *UNESCO COVID-19. Education Response. Education Sector issue notes*, Issue noten № 7.2 – April 2020. Available at: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000373276>.

Оглядове видання

**Відповідь світової спільноти
на виклики COVID-19
в освіті
(лютий-червень 2020 р.)**

Обкладинка, верстка, дизайн:
Ладоня К. Ю.

Підписано до друку 10.10.2020 р. Формат 60x84 1/16
Гарнітура Myriad Pro. Друк офсетний. Папір офсетний
Ум. друк. арк. 2,09
Наклад 300 пр.

Видавництво «Авторитет» ФОП Курбанова Ю. В.
м. Біла Церква, Ярослава Мудрого 17, оф. 218
+38 098 998 1001
+38 093 998 1001
rvd.avtoritet@gmail.com

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготовників
і розповсюджувачів видавничої продукції
Серія ДК 5987 від 31.01.2018 р.